

žico: „Poučno berilo“, ki bo po izgledu „Drobtinic“ obsegala razno tvarino. V posebno odliko pa služi nekaterim udom „slov. učit. društva“ še to, kar je govornik v nadaljevanji svojega poročila povedal, namreč, da so poslovenili II. serijo Hartingerjevih gospodarstvenih tabél (14 komadov). Rokopisa je 60 pól; gg. Stegnar in Močnik sta vse delo pregledala in vredila, naša sl. kmetijska družba pak se bo naprosila, da bi delo založila, ter ga v obliki knjižice dala v natis. Naši slovenski gospodarji bi dobili s tem zelo koristne nauke v raznih strokah v roke; v šolah pa naj bi se iz knjižice toliko učilo, kolikor pristuje mladini. Konečno je govornik izrekel še željo, naj bi se zlasti mlajši učitelji pridružili delavnim močem „slov. učit. društva“, in ne ravnali se po zgledu onih, ki kupujejo ptujo robo (nemške knjige) za drage novce, domače literarne izdelke pa bi le radi sprejemali — zastonj, kar zlasti „slov. Matica“ čuti, da je temu res tako.

Za tem se je pričela nekako neprijetna razprava zaradi edinega slov. pedagoškega lista, „Učit. Tovarša“ namreč. Jedro te razprave bile so neke želje, naj bi bil „Tovariš“ organ „slov. učit. društva“; naj bi svoja načela nekoliko spremenil, to je, naj bi bil manj klerikalen itd. — „Tovarša“ vrednik gospod Močnik, katerega ponosno štejemo v vrsto svojih ljudskih učiteljev, in o katerem se sme reči, da zadene žebelj vselej uprav na glavo, dajal je zdaj o vsem bistvu „Tovaršu“ potrebna razjasnila; osobito je omenil, da imenovani list med učitelji šteje le — 95 naročnikov, večina njegovih podpornikov so ne-učitelji, in dosledno je po takem list na te navezan. Izrekel je pa tudi, da kakor ima vsako verstvo svoja načela, imamo jih tudi mi kot katoliki; jud, mahomedan, protestant izreajo svojo deco po svoje, dosledno jih moramo tudi mi po svoje, in šolski časnik kot odgojilni list mora stati na verskem stališču. Djal je dalje, da „Tovariš“ ne donša verskih razprav; kedar pa pride v tak položaj, mora pošteno pokazati svojo barvo. Konečno je odločno izrekel, da on od sedanjega pota ne odstopi, rajše vredovanje popusti. Prav tako!! Kdor „Tovarša“ bere, pritrdil bo našim besedam, da iz njegovih listin veje pravi in istiniti duh neprecajnih „Drobtinic“, ki so v vseh svojih dvajsetih tečajih zvesto korakale po potu, katerega je hodil prvi slovenski pedagog vseh časov, neumrljivi rajni knezo-vladika Slomšek. Odgojitelj, kateri se v šoli ravna po navodih „Drobtinic“ in „Tovarša“, sme zagotovljen biti, da ne bo zagazil na krivi pot. Kdor „Tovarša“ graja, kaže s tem, da ga ali celó ne bere, in tedaj ne vé, kakošno tvarino da donša, ali pa da se mu zdeha po brezverskih pedagoških listih. No! in teh mu ni treba ravno daleč iskati hoditi. Komur se taka jed prilega, „dober ték“! Ne moremo si pri tej priliki kaj, da ne bi tú dostavili opazke, ki jo nahajamo v „Tovaršu“ od 1. oktobra t. l., na strani 301. v zadnji vrstici spodaj, ki se gasí: „Cesar (naš premilostni Franc Jožef I.) so tedaj tudi za versko šolo.“ To so besede, ki zaslužijo z zlatim pasom obrobjene biti.

Sploh je bila vsa ta neprijetna, in naj naravnost rečemo, prav nepotrebna obravnava to, kar Nemci imenujejo: „ein Misston“ v današnjem shodu. Begala je kolikor toliko lepo vzajemnost, pa vgrabila tudi toliko časa, da je odpasti moral nameravani gosp. Levičnikov nasvet o načrtu pisanja po taktiranju, in do malega tudi gosp. Močnikova kritika o II. berilu. Bran je bil poslednjič še gosp. Rantov pisni nasvêt, naj bi se delalo na to in prosilo, da bi učitelji v nena- vadnih slučajih in stiskah dobivali enako uradnikom na

svoja plačila predposojila (Vorschuss), kar so nazoči tudi odobrili.

Kot pregledovalca računov voljena sta bila gg. Zarnik in Levičnik. Volitev načelnštva in odbora pa je dala naslednji rezultat: prvosednik ostal je gosp. Govekar, podpredsednik postal gosp. Stegnar; blagajnik gosp. Tomšič in tajnik g. Močnik obdržala sta svoje mesto; poleg teh so še odboraiki gg. Praprotnik Andrej, Kuhar, Borštnik, Levičnik in Lapajne. (Dal. prih.)

Politične stvari.

Taaffe in Schmerling.

Ministerstvu Taaffetovemu se dela zdaj opozicija od neke strani, od katere bi je ne bilo nikakor pričakovati. Schmerling, tisti mož, ki je stvaril oni glasoviti volilni red, kateri edini je kriv tako zvanih ustavovernih bojov v Avstriji, se zdajci napenja in kliče z mogočnim glasom vladi: „stoj!“ čeravno ona prav za prav še ni storila ne koraka za premembo ustave. Lord-Oberrihter kliče svojih 39 mož za brambo ustave, pa še zdaj ne vé čisto nič, kdo jo hoče napadati. To je res grozna bojazljivost, če človek ne vé, česa se mu je bati!

Kakor v zbornici poslancev, tako je tudi v gospôski zbornici neka stranka, katera si domišljuje, da le ona je poklicana po svojih matadorih vladati. To stranko je vstvaril prav Schmerling sam okoli leta 1860. in je nje vodja še dandanes. Zato je ta mož — predsednik c. k. najviše sodnije — vselej na čelu opoziciji, kedarkoli naznanja cesar želje po spravi med narodi. On se je zoperstavil prvemu spravnemu ministerstvu Potocki-Taaffejevemu, — on je nagajal kot predsednik zbornice gospôške ministerstvu Hohenwartovemu, toraj ne more drugače, da tudi drugemu ministerstvu Taaffejevemu napoveduje boj.

Popolno neopravičena in nalašč izmišljena misel je to, da Schmerling dela to iz golega patriotizma. Še celó najhujši nasprotniki sedanje vlade — in teh ima ona precejšnje število — je ne sumičijo, da se bo lotila ustave, in še celó taki, ki hočejo vedno le boj, trdijo, da premeniti ustave še celó mogoče ni, ker ministerstvo za to potrebne večine dveh tretjin nima ne v zbornici poslancev, ne v zbornici gospôski. Če toraj v tem oziru ni nobene nevarnosti, ne moglo bi se razumeti, zakaj Schmerling brusi svoj meč, ako bi se ne vedelo, da mu gre le za to, da bi „ustavoverna“ stranka dobila izgubljeni raj, izgubljeno gospodstvo nazaj. To je, kakor Nemec pravi, „des Pudels Kern“.

Večkrat se je uže povdarjalo, kako po vse je decemberska ustava iz mesá in krvi ustavaške stranke izrezana in da le po njej more gospodovati ta stranka. Tudi Schmerling se suče v tem napačnem kolobarju. Za svojo osebo — ker je sam najprvi „ustavak“ — ima on prav, nikakor pa njegova misel ni prava tam, kjer gre za občni blagor cesarstva. Kakor on, stvarnik 1861. ustave in „ustavaške“ stranke, tako je tudi stranka njegova večkrat zagnala se v to, da bi Avstrijo po centralističnem kalupu vladala, po katerem je Dunaj vse, vse drugo le malo ali nič. Schmerling sam, za njim pa tudi „purgarsko“ ministerstvo Giskra-Herbstovo in po tem Auersperg-Lasserjevo so zmerom vso moč napenjali za to, da bi Avstrijo podunajčili. Al kaj je bil nasledek vsega tega prizadevanja? Ko je spodletelo poskuševanje ustavaškega staroverca Schmerlinga, prišel je dualizem najsurovejše podobe na dan, in ker so še

dalje jemali deželni zborom njihove pravice, je Galicija postala popolno samostojna, ki je dandanašnjim častilcem Schmerlingovim strašen trn v peti.

Ni mar vse to najjasniši dokaz, da se Avstrija ne dá vladati po tistem kalupu, ki bi bil Lord-oberrichterju Schmerlingu prav?!

Recimo, da je Schmerling v svoji visoki sodnijski službi in starosti spoštovanja vreden — recimo celó, da kot oče svoje ustave ima tudi pravico ustavljati se vsem federalističnim težnjam, al pri vsem tem je jasno kot beli dan to, da njegovo zadnje ravnanje in agitiranje v gosposki zbornici zoper vlado nima nikakoršnega temelja.

Nepotrebno je pa Schmerlingovo rovanje v gosposki zbornici še zato, ker daje političnim ustavaškim petelinom zbornice poslancev povod za neumno napadanje vlade.

Da toraj Schmerling s svojo agitacijo v gosposki zbornici zoper sedanje pravno ministerstvo habsburški monarhiji nič ni koristil, to se bo pokazalo v zbornici poslancev, kjer bodo — namesti da bi se zbornica mirno pesetovala in bavila s krvavo potrebnimi deli — čas trčili s praznimi političnimi borbami, in tako namesti kruha dali narodom zopet le kamenja. Vlada in konservativna stranka se skrbno oglibjete temu, da bi politični bojs trte zvile — to je bilo le Schmerlingu prihranjeno! Večina narodov avstrijskih starcu ne bo za to hvale pela!

Mnogovrstne novice.

* *Prvi turško-nemški slovar.* Gospá Kamila Ružička Ostojić iz Zagreba, katera je tri leta redno pobajala javne tečaje na iztočni akademiji dunajski, je sestavila in izdala turško-nemški slovar, ter ga je poklonila našemu svetlemu cesarju. Za to je od njega veličanstva prejela zlato kolajno za umetelnost in znanost. Doslé Nemci niso imeli nobenega turško-nemškega slovarja — le-tá je dobro došel našim slaboumnim turkofilom.

* *Zmrznila je kmetica z 20 prešiči vred ponoči med 9. in 10. dnevom preteklega meseca septembra v kantonu Tessinskem v Švajci.* Gnala je namreč to čedico prešičev v Blegno dolino, med tem pa je nagloma snega na debelo padlo in hud mraz nastopil.

* *100 dni brez hrane* je živel prešič, katerega so našli v potopljenem Segedinu na Ogerskem zaprtega v svinjaku. Poprej dobro pitane živinčeta zdaj ni bilo nič ko kost in koža. Kako se je živel, nihče ne vé; brž ko ne od svoje lastne masti. Ker je najdenec zopet žrl, so upali, da ostane pri življenji v redek dokaz, kako dolgo more žival živeti brez hrane; vode za pijačo pa je menda dosti imel.

Naši dopisi.

V Gorici 20. okt. — Ko bi jez hotel politikovati, rekel bi lahko, kako se mi Goričani ponašamo s tem, da je naša deželica dala državnemu zboru dunajskemu predsednika. Bog daj, da bi ladijo dobro krmil, če nastane kak vihar, če se bosta prepirala jug in burja. — Jug in burja — to sta čudna patrona; izkazala sta se ravnokar pri nas. V sredo in četrtek smo imeli nenavaden vremenski prevrat: dež, plohe, bliskanje in grmenje; potem strašno burjo, še hujšo, ko lani vernih duš dan. Metala je kôrce sê streh; hiše so se tresle, kakor da bi bil potres; vmes je šel dež in vse skup je osolil in zabelil mraz. V petek zjutraj pa so bile vse gore krog Gorice

sê snegom pobeljene. Dobro je, da je sneg že izginil in da se je od včeraj sem že utopilo. Za salato in zelje (vêrzote) je prišel dež v nekaterih krajih prepozno; suša ju je bila že preveč prevzela. No, ubogi ljudje po Krasu in drugod imajo vsaj vode, katere so že več ko mesec dni za se in za živino živo pogrešali. Zdaj bodo pa vendar zmeraj še pogrešali živeža in vina. V Brdih niso skor čisto nobene reči pridelali in vina ni četrtnina v deželi — kakor sem poprej enkrat sporočil, — ampak komaj desetino navadne vendime. Rebulo oddajajo v Brdih po 18—20 gold. kvinč (60 starih bokalov). Zašel sem prav v êkonomična vprašanja, kakor namerava ž njimi pečati se naš državni zbor. Sem spada tudi dnevni red prihodnje občne seje naše kmetijske družbe, ki bode 23. dne t. m. Imela je biti pretekli četrtek, ali razpihnil jo je vihar. — Ker se je grof Coronini za trdno odpovedal predsedništvu, mora voliti občni zbor novega predsednika. — Ta teden so pri nas preskušnje za doseg učiteljske sposobnosti.

Iz Vipavskega 14. okt. — „Res blažena si Vipava, tako imenovana rajkranjski!“ — Tako občuduje vipavsko dolino tujec, ki jo spomladi vidi, a ne pozna nadlog, s katerimi se mora naš Vipavec boriti. Naj pogleda zdaj v naš „kranjski raj“, pa bode vse drugače sodil. Letošnja letina, o kateri ni nihče v „Novicah“ kaj več omenil, se je jako slabo obnesla. Ubogi kmetič trudil se je celo božje leto, a zdaj še toliko ni pridelal, da bi sebe in svojo družino preživel; kje pa so davki, zopet bo začel boben peti. — Sadja ni bilo skoro nič memo drugih let, zato je ni bilo mogoče, ga kaj prodati. — Turšice za vsakdanjo polento je jako malo; repa, pesa in korenje tudi slabo kažejo, vina pa je bilo med vsemi pridelki najmanj. In vino je vendar glavni pridelek, po katerem kmet do solda pride, da plača svoje davščine. Kdor ga je navadno pridelal po 20 kvinčev (kvinč 60 starih bokalov), ga ima letos samo enega ali pa še tega ne. — Vse upanje je toraj šlo po vodi in trda se bo našemu kmetu godila čez zimo, kajti veliko jih je v hiši, katerim je treba napraviti zimske obleke in obuvala, pa s čim, če nimaš nič! O trgatvi ni bilo nobenega veselja, kakor druga leta; vsakdo je hitro pobral svojo mrvico grozdja. — Šole se pri nas ta teden začenjajo, ravno ob tem času, ko je treba otrokom živino pasti. Ali bi ne bilo boljše, ko bi se o vseh Svetih začele? Lukov.

Iz Ajdovice na Dolenjskem 17. okt. (*Sneg. — Letina.*) Sv. Terezije dan bil je še prijazen, le proti pol dne pričel je južen veter razsajati in ko je proti večeru ponehal, nadejati se je bilo težko pričakovanega dežja, katerega je to jesen še malo bilo. Ljudje so morali vodo dopeljevati zopet od daljne Krke po silno slabih občinskih kolovozih. Ves drugačen bil je včerajšen dan — četrtek. Že ob svitu kazal je do kolena globok sneg, ki je meter visok do večera zapadel. Včini je sadnemu drevju strahovito škodo. Najlepše veje ležale so danes pod drevjem odlomljene. Enako veliko škodo storil je po gojzdi in vinogradih, kjer je z nadopolnimi mladikami vse postlano in celó stare trte vidijo se večinoma polomljene. To je škoda, ki se danes še preračunati ne dá, nego nas gotovo na leto bolela bo; kajti če hribovci nimajo sadja, vina ali vsaj kakovo živinče prodati, je pač slabo za denar, ki se ga za potrebno obleko, mnogokrat za živež in vsako leto toliko za davkarijo potrebuje. — Letine bilo se je letos vsled sploh ugodnega vremena sicer obilniše nadejati, al kar so na Ruskem kobilice, to so bile tu po lanskem žiru zaplodene miši, ki so pšenice, rži, ječmena in ovsa na nekaterih njivah blizo polovico sklestile. Tudi družemu žitu